

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris

C.Z.U: 811.111'276.6:34(043.2)

FIODOROV VICTORIA

**PARTICULARITĂȚILE STRUCTURAL-SEMANTICE ALE
TERMINOLOGIEI JURIDICE A CEDO ÎN LIMBA ENGLEZĂ**

**621.04 – Lexicologie și lexicografie; terminologie și limbaje specializate;
traductologie**

Rezumatul tezei de doctor în științe filologice

CHIȘINĂU, 2019

Teza a fost elaborată în cadrul Departamentului Lingvistică Germanică și Comunicare Interculturală al Universității de Stat din Moldova

Conducător științific:

1. Ion DUMBRĂVEANU, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova

Referenți oficiali:

1. ZBANȚ Ludmila, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova.
2. HOMETKOVSKI Ludmila, doctor în filologie, conferențiar universitar, Camera Națională a Cărții.

Componența Consiliului Științific Specializat:

1. CONDREA Iraida, Președinte al CȘS, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova;
2. GRĂDINARU Angela, Secretar Științific al CȘS, doctor în filologie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova;
3. CAMENEV Zinaida, membru al CȘS, doctor în filologie, conferențiar universitar; ULIM;
4. BREAHNĂ Irina, membru al CȘS, doctor în filologie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova;
5. UNGUREANU Elena, membru al CȘS, doctor habilitat în filologie, cercetător științific, Institutul de Filologie Română "B.P.Hasdeu" al MECC;
6. DRUȚĂ Inga, cercetător științific coordonator, doctor habilitat în filologie, Institutul de Filologie Română "B.P. Hasdeu" al MECC.

Susținerea tezei va avea loc la 29 august 2019, ora 14.00, sala 201, în Ședința Consiliului Științific Specializat 621.04 din cadrul Universității de Stat din Moldova, str. Alexei Mateevici 60, Chișinău, Republica Moldova MD-2069.

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la biblioteca universității de stat din Moldova și la pagina web www.cnaaa.md

Rezumatul a fost expedit la 19.06.2019

Secretat Științific al Consiliului Științific Specializat:

GRĂDINARU Angela, doctor în filologie, conferențiar universitar _____

Conducător Științific:

DUMBRĂVEANU ION, doctor habilitat în filologie, profesor universitar _____

Author, FIODOROV Victoria _____

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei abordate este determinată, în primul rând, de o serie de factori extraglotici. Cu toate că în etapa actuală există diverse studii și cercetări valoroase în domeniul terminologiei, particularitățile și specificul terminologiei juridice a CEDO în limba engleză au fost analizate doar tangențial. Majoritatea cercetătorilor au relevat necesitatea unui studiu de sinteză care ar aborda terminologia juridică din diverse perspective. Lipsa unui astfel de studiu, diversitatea și multitudinea abordărilor terminologice, precum și atenția sporită a lingviștilor, terminologilor și chiar juriștilor față de acest fenomen au determinat alegerea subiectului și efectuarea unei investigații complexe ce ar reflecta tema vizată. Încercarea de a găsi soluții și explicații în cazul diverselor probleme și abordări controversate a motivat interesul nostru pentru cercetarea limbajului juridic englez.

Actualitatea temei este argumentată, de asemenea, de apariția în ultimii ani a unui număr impunător de articole în domeniul terminologiei ce reevaluează unele teorii și concepte clasice. Astfel, ne propunem să efectuăm o sinteză a fundamentelor teoretice ale terminologiei și să prezentăm o viziune complexă și multiaspectuală a terminologiei juridice utilizate în deciziile și hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului în limba engleză atât din perspectivă structurală, cât și cea semantică.

În acest context, este evident că terminologia juridică a CEDO în limba engleză prezintă un interes sporit în condițiile geopolitice actuale, iar studiul nostru se înscrie în categoria cercetărilor care sunt, în etapa actuală, încurajate și susținute de diverse organisme și structuri europene, fapt ce poate fi probat prin organizarea și publicarea unui număr impunător de investigații în domeniu.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare.

Studiul terminologiei juridice reprezintă un domeniu de cercetare vast abordat atât de către cercetătorii din Republica Moldova, cât și de cei din străinătate, investigarea intensificându-se în special după anii 1990, deoarece este perioada în care importanța și interesul față de domeniul dreptului au sporit considerabil datorită schimbărilor ce au avut loc în societatea civilă. Astfel, dezvoltarea terminologiei juridice în etapa actuală este puternic influențată și înlesnită de procesul integrării europene și de aderarea la diverse organisme internaționale. Importanța și interesul pentru studierea acestui domeniu sunt favorizate, de asemenea, de rolul pe care îl are limba engleză în domeniul relațiilor internaționale și în cadrul Uniunii Europene.

Cercetările efectuate în domeniile terminologiei cognitive, socioterminologiei și tehnologiilor informaționale au contribuit enorm la extinderea studiilor în domeniu și au permis verificarea în practică a unor noi abordări. Menționăm, de asemenea, că în conformitate cu noile abordări, expuse de către reprezentanții unor școli moderne [8], [13], [17], [20], [24], [27] terminologia și termenul însuși încep a fi studiate dintr-o altă perspectivă. Cercetarea interdisciplinară, acceptarea ideii că unele probleme terminologice se află la granița dintre științe, relația termen-cuvânt, rolul conceptului, precum și importanța contextului încep să fie supuse discuțiilor. Cât privește rolul contextului, reprezentanții noilor școli relevă rolul său vital în decodarea sensului și sunt preocupați de studiul termenului în cadrul unui context, de metodele analizei contextuale și de aplicarea lor.

Întreaga pleiadă de lingviști trecuți în revistă a cercetat fenomenul terminologiei, diverse aspecte și abordări din domeniu, contribuind fiecare în parte la dezvoltarea și conturarea unor noi concepte terminologice.

Trecând în revistă situația actuală privind studiul terminologiei juridice din Republica Moldova și România, observăm că Școala Românească este interesată de studiul terminologiei în cadrul orientărilor contemporane, atât din perspectiva internă, cât și din cea externă. Printre cele mai importante studii în domeniu din România menționăm cercetările efectuate de Angela Bidu-Vrănceanu și Adriana Stoichițoiu-Ichim. Astfel, cercetătoarea *Angela Bidu-Vrănceanu* pune în valoare rolul fundamental al lingvisticii în terminologie, confirmă raportul de interdisciplinaritate dintre terminologie și lingvistica generală, revendică importanța contextului și studiul termenului din perspectiva externă [4]. Abordând studiul terminologiei juridice românești, lingvista *Adriana Stoichițoiu-Ichim* accentuează importanța acestei cercetări din diverse perspective: perspectiva lingvistică, juridică și cea interdisciplinară și prezintă o sinteză a bibliografiei din domeniu. Cercetătoarea analizează discursul juridic atât din perspectiva specialiștilor, cât și din perspectiva nespecialiștilor, identificând impedimentele majore de receptare a discursului juridic și impactul său asupra limbii literare actuale [26].

În Republica Moldova constatăm că prezintă interes lucrările elaborate de *Inga Druță* în terminologie, traducerea specializată, lingvistica aplicată [14], precum și alte cercetări, axate pe descrierea limbajelor de specialitate, cum ar fi cele elaborate de către *Ana Guțu* [18], *Ludmila Zbanț* [28].

La investigarea *structurală a terminologiei juridice a CEDO* în limba engleză ne-am bazat pe contribuțiile și postulatele teoretice desprinse din studiile lingviștilor *Gr. Cincilei* și *I. Dumbrăveanu*. Fără îndoială, la descrierea și analiza terminologiei juridice a CEDO în limba engleză a fost indispensabil de asemenea aportul lingviștilor *Angela Bidu-Vrănceanu*, *Ludmila Zbanț*, *J. Cornu* și *J.C. Sager*.

Pornind de la premiza că terminologia juridică a CEDO în limba engleză are o structură proprie, bine definită, marcată de trăsături specifice care rezultă din natura și particularitățile acestui domeniu, considerăm că studierea acestui domeniu necesită o abordare multiaspectuală, în special, dintr-o perspectivă socio-culturală.

Scopul lucrării constă în analiza structurii terminologiei juridice a CEDO în limba engleză, stabilirea impactului relațiilor semantice existente între termeni asupra sensului, precum și identificarea diferențelor de conceptualizare între termenii englezi și românești din domeniu supuși cercetării.

Reieșind din dimensionarea vastă și complexă a acestui domeniu, obiectivul major al cercetării este direcționat spre analiza trăsăturilor structural-semantice ale terminologiei juridice a CEDO în limba engleză, determinarea particularităților pertinente și a modului de funcționare a acestor termeni în context.

Pentru realizarea scopului lucrării am stabilit următoarele obiective:

- a constitui un fundament teoretic și metodologic al investigației, prezentând o sinteză a concepțiilor existente asupra terminologiei;
- a evidenția corelația dintre limbajul specializat și limbajul comun;
- a stabili criteriile de identificare a termenilor juridici englezi;

- a selecta și a sistematiza cele mai reprezentative unități terminologice din jurisprudența CEDO în limba engleză pentru efectuarea ulterioară a unei analize statistice;
- a analiza structura terminologiei juridice a CEDO în limba engleză, relevând caracterul său organizat;
- a releva principalele mijloace de formare și structurare a termenilor juridici a CEDO în limba engleză în baza corpusului investigat;
- a identifica procedeele de bază ce contribuie la formarea și îmbogățirea terminologiei juridice a CEDO în limba engleză;
- a releva tendințele de structură, frecvența și combinabilitatea lexicală a unităților sintagmatice;
- a investiga și a analiza particularitățile semantice proprii terminologiei juridice a CEDO în limba engleză.

Metodologia cercetării științifice. Realizarea obiectivelor stabilite a presupus o abordare complexă a fenomenului descris, ceea ce a motivat utilizarea atât a metodelor de bază ale cercetării lingvistice (tradiționale), cât și a metodologiilor noi, moderne, folosite în studiul terminologiei. Astfel, în vederea realizării scopului și a obiectivelor trasate, am abordat partea teoretică prin metoda studiului bibliografic, realizând o sinteză a celor mai valoroase cercetări din domeniu, precum și aplicând metoda contrastivă, cu ajutorul căreia au fost scoase în evidență trăsăturile specifice domeniului. În interesele cercetării am recurs la metoda analizei componentiale, ce a servit la descrierea structurii elementelor constituente ale unităților sintagmatice. Corpusul cercetat în cadrul lucrării a fost prelucrat cu ajutorul metodei statistice, care ne-a servit pentru stabilirea ponderii celor mai răspândite modele sinaptice și metodei fișării actelor normative din care a fost selectat eșantionul termenilor analizați.

Noutatea științifică a cercetării constau în încercarea de a realiza o analiză fundamentală a terminologiei juridice a CEDO în limba engleză în baza corpusului disponibil de termeni CEDO și de a scoate în evidență trăsăturile structurale și semantice distinctive ale acestui domeniu, precum și unele interferențe lingvistice din terminologia juridică engleză. Pentru realizarea scopului stabilit am efectuat un studiu minuțios și vast pe baza unui material factologic concret (glosar de termeni juridici englezi CEDO alcătuit de către autor), optând pentru o abordare nouă și informativă cu privire la chintesența unor fenomene și aserțiuni cum ar fi: locul terminologiei juridice în sistemul lexical al limbii, decodarea și extensiunea semnificației termenilor juridici englezi a CEDO, rolul contextului în dezambiguizarea sensului termenilor juridici a CEDO în limba engleză, rolul fenomenului polisemiei și sinonimiei în calitate de mijloace de terminologizare în metalimbajul dreptului. Prin urmare, caracterul novator al prezentei lucrări constă în abordarea complexă și multidimensională a terminologiei juridice a CEDO în limba engleză în scopul aprofundării cunoștințelor în domeniu, care va completa studiile existente cu privire la limbajele specializate și la natura lingvistică a termenilor

Valoarea aplicativă a tezei. Studiul efectuat își poate găsi utilitatea în întocmirea unor cicluri speciale în cadrul cursurilor universitare destinate studenților cum ar fi: Limba engleză de specialitate – Drept, Introducere în terminologie, Teoria și practica traducerii, Lingvistica juridică. Iar materialul factic

utilizat pentru cercetare ar putea fi întrebuințat la elaborarea unui glosar on-line de termeni juridici a CEDO atât pentru persoanele acreditate din Republica Moldova pentru efectuarea traducerilor, cât și pentru instituțiile specializate în domeniu (Ministerul Justiției).

Studiul are o valoare aplicativă și din perspectiva explicării și înțelegerii utilizării corecte și adecvate a termenilor de către traducătorii din domeniu, pentru evitarea ambiguității și creării sensurilor greșite, ce ar putea duce la o interpretare eronată a legislației.

Principalele rezultate științifice înaintate spre susținere:

- Trăsăturile definitorii proprii TJ a CEDO în limba engleză sunt determinate și se datorează în primul rând naturii și conținutului actelor normative corespunzătoare. Textul juridic din cadrul CEDO prezintă trei caracteristici fundamentale ce îl deosebesc de alte texte juridice: este un text normativ de interes public, strict standardizat, ce are natură de constrângere.
- Locul central în formarea TJ a CEDO în limba engleză îi revine compunerii sintagmatice, acesta fiind cel mai productiv procedeu. Cel mai numeros grup îl formează unitățile sintagmatice bimembre, fără ligament sinaptic, fiind în mare parte sinapsii nominale, deoarece domeniul dreptului este alcătuit dintr-un sistem de noțiuni, denumiri de instituții și persoane implicate în sistemul juridic. Faptul prevalenței acestor unități în TJ a CEDO în limba engleză poate fi explicat prin necesitatea permanentă de explicare cât mai clară a numeroaselor definiții și concepte din sistemul juridic.
- Terminologia juridică a CEDO în limba engleză apelează la lexicul limbii generale, utilizând procesul terminologizării pentru a denumi noțiunile noi din domeniul dreptului, contribuind astfel enorm la dezvoltarea sa. Termenul nou format sau reterminologizat, adeseori, utilizează un element lexical pentru crearea unei unități terminologice noi care capătă statut de independență semantico-lexicală.

Aprobarea rezultatelor științifice. Concluziile și tezele principale ale investigației efectuate au fost prezentate în cadrul unor conferințe cu statut național și internațional, fiind reflectate în 8 articole științifice în diverse culegeri de materiale și reviste: - Revista științifică *Studia Universitatis, Originea limbajului juridic englez* (nr. 10, 2012); *Extensiunea semnificației termenilor juridici englezi în diverse contexte* (2016), *Importanța contextului în studiul terminologiei juridice în limba engleză* (2018), *Considerații privind specificul limbajului juridic englez de la Curtea Europeană a Drepturilor Omului* (2018);

- Perspectives in the humanities and social sciences: Hinting at interdisciplinary, From manuscript to E-book, Romania (29-30 May 2015) *An overview on semantic peculiarities of English legal language*.

Volumul și structura tezei. Obiectivele propuse au determinat structurarea lucrării în următoarele compartimente: adnotări în română, rusă și engleză, lista abrevierelor, introducere, trei capitole ordonate în succesiune logică, concluzii generale și recomandări, lista bibliografiei (174 surse), 6 anexe, declarația privind asumarea răspunderii și CV-ul autorului.

Cuvinte- cheie: termen, limbaj de specialitate, corpus, compunere sintagmatică, sinapsie, sintagmă nominală, sintagmă verbală, combinabilitate semantică, terminologizare.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** se argumentează alegerea temei tezei, sunt determinate scopul și obiectivele de bază ale acestui studiu, este dezvăluită originalitatea și noutatea științifică, actualitatea și importanța ei practică. De asemenea, sunt relevate reperele științifice ale cercetării, metodele de cercetare și valoarea aplicativă a studiului.

Capitolul 1 intitulat *Considerații privind termenul și terminologia*, trece în revistă aspectele teoretice legate de terminologie și prezintă o sinteză a tendințelor și abordărilor științifice care reflectă fenomenul terminologic. În acest scop, a fost efectuată o analiză critică și totodată constructivă a interpretărilor clasice, precum și a noilor școli și postulate moderne de cercetare, lansate de reprezentanții acestor curente [4], [25], [19], [20]. **Tabelul 1.1. Postulatele fundamentale ale școlilor terminologice** prezintă o sinteză a curentelor și școlilor de cercetare terminologică, principiile fundamentale, conceptele și trăsăturile comune de bază caracteristice pentru orientările reprezentate de aceste școli, precum și deosebirile esențiale care există între ele cu revederea și reevaluarea anumitor postulate prin prisma unei incursiuni diacronice în problematica cercetării terminologiei juridice. Acest tabel ne-a permis să identificăm două tendințe fundamentale care se conturează în studiile teoretice asupra terminologiei: abordarea clasică, tradițională și abordarea din perspectiva socioterminologiei. Efectuarea unor delimitări schematice a facilitat relevarea diferențelor dintre postulatele școlilor tradiționale și abordările promovate de școlile noi. Școala de la Viena și cea rusă au un concept comun – consideră terminologia un mijloc de exprimare și de comunicare. Reprezentanții acestor școli au contribuit la stabilirea bazei teoretice a terminologiei și a principiilor metodologice care urmăresc aplicarea lor: ele stau la baza curentului de normalizare lingvistică și terminologică ce se va dezvolta mai târziu în Canada.

În urma acestei prezentări, se impun câteva concluzii cu caracter general, pe care le enunțăm în continuare. Tendințele actuale se afirmă cu rigoare pentru a resitua studiul terminologiilor în cadrul lingvisticii aplicative și descriptive. De la o terminologie a specialistului, „internă”, interpretată strict în raport cu problemele comunicării specializate, s-a ajuns, în ultimele decenii, la o terminologie „externă”, socioterminologie, de interes mai larg și pentru nespecialiști. Cât privește rolul lingvisticii în cadrul acestei abordări, el este nou: în terminologia internă rolul lingvisticii e secundar, limitat la atribuirea de nume, la impunerea formelor lor (cu explicarea originii sau formării lor), terminologia externă se preocupă mai ales de problemele decodării și utilizării sensului specializat la mai multe nivele ale comunicării.

Pe parcursul studiului am ilustrat diverse opinii cu privire la tipologia definițiilor și diversele sensuri ale terminologiei ca știință a metalimbajelor specializate și corelația limbaj comun-limbaj specializat. Am argumentat, de asemenea, aderarea la anumite opțiuni și postulate, care, în opinia noastră sunt aproape de realizarea obiectivelor stabilite în acest capitol. Astfel, am constatat, că unii cercetători delimitează strict limbajul comun de limbajul de specialitate, pe când alții [20], [8], [13], consideră că limbajul specializat nu este complet diferit de limba comună, existând chiar numeroase elemente prin care se aseamănă. Analizând postulatele înaintate de cercetători, ajungem la concluzia că între limbajul comun și cel specializat există legături indisolubile de complementare, fapt constatat în urma efectuării analizei

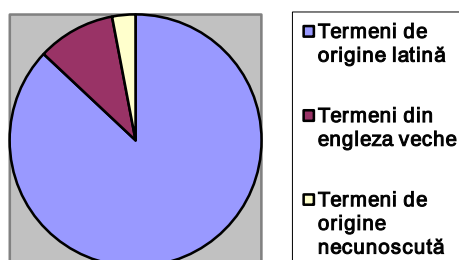
structurale a terminologiei juridice engleze care a relevat că această terminologie este formată în cea mai mare parte din elemente de limbă comună.

A fost investigată problema identificării termenului, precum și caracteristicile sale fundamentale. Suntem de acord cu cercetătorul *J.C. Sager* și consemnăm că studiul termenului poate fi realizat doar în cadrul mediului comunicativ de funcționare a termenului, rolul contextului fiind primordial în vederea furnizării informației necesare pentru vorbitor [24]. Definițiile termenilor ce sunt regăsite în dicționare sunt adeseori înțelese doar de către specialiștii din domeniu, iar pentru o înțelegere corectă termenii trebuie să fie încadrați în context.

Polemicile cu privire la statutul și tipologia limbajului juridic au fost analizate în continuare în paragraful 3. **Statutul și tipologia limbajului juridic.** Un loc aparte în acest paragraf îl ocupă diversele tipuri de clasificare a limbajului juridic. Astfel, am constatat că tipologia limbajului juridic depinde în mare măsură de abordarea pe care decidem să o aplicăm textelor juridice: din perspectiva semiotică, criteriul sursă-emisător, funcția textelor juridice... O caracteristică comună tuturor textelor juridice este rolul prescriptiv al limbajului, având ca scop realizarea unui anumit obiectiv. Tipologiile prezentate reflectă caracterul vast al limbajului juridic. Multitudinea clasificărilor propuse subliniază, de asemenea, posibilitatea extinderii acestui domeniu de cercetare. În același timp, aceste tipologii reprezintă repere clare de clasificare a limbajelor ce țin de discursul juridic: din punctul de vedere al legiuitorului, al domeniului dreptului, al științelor juridice.

Analiza **originii terminologiei juridice engleze** efectuată în paragraful 4, ne-a permis să identificăm modul în care a evoluat terminologia juridică engleză pe parcursul mai multor decenii, sursele de îmbogățire a vocabularului, precum și corelația ce există între elementele moștenite și cele împrumutate [9]. Supunând cercetării eșantionul de termeni selectați, am reușit să constatăm că terminologia juridică engleză s-a format pe baza împrumuturilor lexicale, elementele de bază fiind cele de origine latină - 87%, iar locul secund este ocupat de subclasa termenilor proveniți din engleza veche, fapt ce poate fi explicat prin slaba dezvoltare a instituției dreptului în societatea engleză în perioada respectivă.

Figura 1. Etimologia terminologiei juridice engleze

La sfârșitul acestui capitol, am trasat careva concluzii care ne-ar putea servi drept puncte de reper în continuare. Astfel, în terminologia actuală s-a produs o evoluție prin schimbare de paradigmă: de la paradigma terminologiei interne a școlilor clasice, interpretată strict în raport cu problemele

comunicării specializate, s-a trecut la paradigma terminologiei externe, a socioterminologiei, care se preocupă de problemele decodării și utilizării sensului specializat în limitele mai multor nivele ale comunicării, în contextul căreia termenii nu se deosebesc radical de cuvintele limbajului comun.

Domeniul studiat reprezintă un cod metalingvistic strict definit, care, spre deosebire de limbajul comun, este alcătuită nu numai din termeni strict specializați, ci și din cuvinte pe care le împrumută din limbajul comun. Astfel, vom conchide că limbajele specializate sunt create pe baza lexicului comun. Cei mai importanți termeni din terminologia juridică engleză sunt termenii ce definesc relații și instituții sociale, decizii, funcții și ordonanțe.

În **Capitolul 2** intitulat *Particularitățile structurale ale terminologiei juridice a CEDO în limba engleză* se investighează structura terminologiei juridice a CEDO în limba engleză, este identificat și definit termenul *sinapsie*, precum și criteriile sale de delimitare de alte entități glotice. Este evident că înainte de a începe analiza propriu-zisă a acestor unități, am considerat de cuviință să prezentăm *Strategiile și preceptele de elaborare a corpusului* selectat, pe baza căruia a fost efectuată investigarea, metodele, criteriile de selectare, precum și analiza statistică a hotărârilor judecătorești a CEDO care au fost prelucrate în scopul realizării obiectivelor stabilite [1]. Studiul de caz a fost efectuat în baza unui corpus alcătuit din 1000 de unități terminologice selectate din 14 hotărâri judecătorești a CEDO împotriva Republicii Moldova publicate în limba engleză și traduse ulterior în limba română în perioada anilor 2010-2016 (*Anexa 6- Glosar de termeni juridici în limbile engleză-română ai CEDO*). Numărul de hotărâri poate fi explicat prin nivelul de saturație al termenilor juridici atestați pe parcursul elaborării glosarului. Termenii au fost selectați conform mai multor criterii:

1. *termeni ce se înscriu strict domeniului dreptului internațional CEDO (denumiri de instituții, documente, activități specifice domeniului);*

2. *termeni juridici și administrativi;*

3. *termeni tehnici specifici diverselor domenii de aplicare a hotărârilor.*

Pe parcursul alcătuirii acestui glosar, am dorit să elaborăm un instrument util și practic, ce poate fi actualizat permanent, pentru cei care lucrează cu terminologia juridică specifică domeniului în cele două limbi. Deoarece studierea terminologiei juridice este în legătură strânsă cu mai multe domenii, precum dreptul, teoria și practica traducerii, considerăm că acest glosar va fi util pentru specialiștii din mai multe domenii. Menționăm că termenii colectați au fost prelucrați în continuare și catalogați conform următoarelor criterii: *structură, categorie gramaticală, etimologie, combinabilitate, relații semantice*.

Lecturarea operelor din domeniu a relevat faptul că terminologia juridică este recunoscută de către mulți specialiști ca fiind un domeniu care solicită efort metodologic susținut, atenție și concentrare maximă din partea traducătorului, atât în ceea ce privește conceptele juridice, cât și modul de traducere a acestor termeni. Faptul că terminologia utilizată în jurisprudența CEDO are trăsături specifice a fost subliniat chiar și în Regulamentul de procedură al Curții de Justiție [23]. Astfel, în paragraful 2 al acestui capitol *Studiu comparat al hotărârilor CEDO în limba engleză și română* au fost identificate trăsăturile specifice proprii acestei terminologii care sunt determinate și se datorează, în primul rând, naturii și conținutului acestor acte normative: textul juridic prezintă trei caracteristici fundamentale ce îl deosebesc

de alte texte: este un *text normativ*, care are un *stil* și un *vocabular specific* [16]. Studiul realizat relevă faptul că deși terminologia juridică engleză din cadrul CEDO se caracterizează prin forma sa strict standardizată și stereotipă, anume această însușire este considerată de unii cercetători o facilitare ce contribuie la evitarea unor aspecte problematice apărute pe parcursul traducerii acestor acte. Este de remarcat că anume stereotipia, condamnată în alte cazuri, face ca limbajul de specialitate să capete trăsături definitorii, marcate de invariante, ceea ce facilitează, în ultimă instanță, atât comunicarea într-o sferă de activitate, cât și traducerea [10]. Vom fi de acord cu această afirmație, deoarece terminologia juridică utilizată la CEDO încadrează diverse formulări specifice, care pe parcursul utilizării frecvente au devenit clișee. Aceste clișee reprezintă structuri lingvistice stereotipe, adeseori excesiv folosite, dar grație acestui fapt recunoscute de către vorbitorii unei limbi ca structuri ce aparțin unui limbaj specific sau care semnalează apartenența vorbitorului ca parte a unui grup: *reclamantul a susținut.../the applicant alleged; cauza a fost inițiată printr-o cerere.../the case originated in an application; Curtea consideră.../The Court considers; reclamantul a fost reprezentat de.../the applicant was represented by...*

Cât privește traducerea acestor formulări speciale, pentru a desemna corect o realitate juridică, deseori se face apel la calcul lingvistic. Considerăm prezența lor în terminologia juridică a CEDO din limba engleză fiind un privilegiu pentru traducător, deoarece, transformându-se în clișee, acestea devin unanim recunoscute, devin structuri-șablon care pot fi cu ușurință redactate corect în procesul traducerii dintr-o limbă în alta. TJ a CEDO în limba engleză abundă în astfel de structuri invariabile, stereotipe, pentru care există echivalente stabile.

Examinând trăsăturile și caracteristicile de bază ale terminologiei juridice engleze-române din cadrul CEDO, ținem să evidențiem că în pofida caracterului său internațional și strict standardizat, în procesul traducerii acestor documente din limba engleză în limba română putem evidenția un șir de dificultăți de traducere. Analiza acestor dificultăți relevă atât probleme de ordin lingvistic, cât și dimensiunea culturală a traducerii juridice. Astfel, în urma studiului efectuat, am stabilit două categorii de dificultăți de traducere a terminologiei juridice CEDO: *de ordin socio-cultural și de ordin lingvistic*.

Considerăm cele mai importante dificultăți și impedimente cu care se confruntă traducătorul în procesul traducerii textelor ce aparțin TJ engleze-române din cadrul CEDO constituie cele de ordin socio-cultural, și anume, absența unei corespondențe exacte între concepte și categorii juridice în diferite sisteme de drept. În viziunea cercetătorilor, aceste dificultăți de traducere sunt condiționate de diverși factori atât de ordin lingvistic, cât și de ordin cultural. Astfel, pentru o abordare mai eficientă, am prezentat cei mai importanți factori ce condiționează impedimente la nivel cultural: *interferențele socio-culturale și sisteme de drept diferite*.

În paragraful 3 **Analiza structurală a terminologiei juridice a CEDO în limba engleză. Compunerea sintagmatică**, este studiată structura terminologiei juridice a CEDO din limba engleză. În acest scop, este efectuată o sinteză a interpretărilor și postulatelor din domeniu referitoare la teoria generală a cuvântului compus și *sinapsie*, termen utilizat de către lingvistul francez E. Benveniste pentru a denumi *un grup de cuvinte format din două cuvinte semnificative, dintre care unul este determinat, iar altul exercită funcția de determinant* [2].

În Republica Moldova, procedeul sinaptării a fost supus cercetării și elaborării noilor noțiuni de către regretatul lingvist Gr. Cincilei, care a contribuit considerabil la acest domeniu prin lucrarea *Ocerki po derivații v sovremennom franțuzskom iazyke*. În această lucrare lingvistul clasifică termenii compuși conform a două criterii: compunerea sintetică și compunerea analitică. Compunerea sintetică presupune formarea termenilor compuși noi, uniți, iar compunerea analitică constă în formarea termenilor noi compuși scriși separat [7].

Lingvistul Gr. Cincilei numește sinapsiile *compozite sinaptice*, termen preluat mai târziu de către alți lingviști din domeniu, iar procedeul lexical numit de E. Benveniste sinaptare este numit de autor *analizare lexicală*. Ținem să evidențiem că lingvistul Gr. Cincilei, încă în 1991, vorbește despre importanța acestui model de compunere nominală, care pe atunci nu era încă recunoscut pe deplin. Fenomenul capătă o extensiune considerabilă și integrează o productivitate de formațiuni infinită, iar după părerea cercetătorului, procedeul descris va deveni modelul formațional de bază din nomenclatura termenilor științifici [7]. Interpretarea și analiza unităților sintagmatice de către profesorul Gr. Cincilei a reprezentat o etapă importantă în lingvistica structurală modernă.

Analizând diversitatea opiniilor și definițiilor propuse, am încercat să formulăm de asemenea unele definiții preliminare care ne-au servit în continuare drept puncte de reper în efectuarea studiului. Astfel, considerăm *sinapsie* grupul de cuvinte alcătuit din cel puțin 2 cuvinte existente independent care exprimă un concept unic, fiind formate în baza unui model structural definit. Deși elementele constitutive nu sunt derivate într-un singur cuvânt, aceste construcții în plan functional exprimă un cuvânt, un singur concept.

Un loc aparte în acest studiu îl ocupă diversele propuneri de clasificare a sinapsiilor. Astfel, constatăm că cele mai importante clasificări ale sinapsiilor se fac în baza criteriului morfologic, structural, a originii și modului de formare, precum și a productivității și frecvenței.

Unitățile sintagmatice sunt formate din elemente libere, idiomatice, care deseori sunt unite cu ajutorul ligamentelor sinaptice **of**, **to** sau **for** în limba engleză, **de**, **la**, **al** în română: *access to the justice* – *acces la justiție*, *Court of Appeal* – *Curtea de Apel*, *chamber of judges* – *complet de judecători*. În funcție de prezența sau lipsa în structura acestor sinapsii a ligamentului sinaptic, aceste unități, la rândul lor, pot fi clasificate în două subcategorii. Astfel, putem delimita:

- unități sintagmatice fără ligament sinaptic: *to adopt a decision*, *to conduct an investigation*, *tort liability*, *defamation proceedings*/contravenție administrativă, fapte pretinse, executare judecătorească, declarațiile martorilor;
- unități sintagmatice cu ligament sinaptic: *abuse of authority*, *allowance of appeal*, *action for damages*, *access to the justice*/măsuri de concediere, grefier al secțiunii, ordin de repartitie, clauză de menținere.

Comparând inventarul termenilor selectați, în urma investigației efectuate, am constatat că în TJ a CEDO în limba engleză numărul unităților sintagmatice formate fără ligament prevalează: unitățile sintagmatice formate cu ajutorul ligamentului sinaptic constituie 78, iar cele formate fără ligament

sinaptic – 278 de unități (vezi *Anexele 2 - Unități sintagmatice bimembre cu ligament sinaptic* și *Anexa 3- Unități sintagmatice bimembre fără ligament sinaptic*).

Supunând cercetării terminologia juridică engleză din cadrul CEDO, am identificat termenii-piloni ce contribuie la formarea unui număr impresionant de unități sintagmatice din punct de vedere cantitativ, atât cu ligament, cât și fără ligament sinaptic, prezentați în tabelul ce urmează:

Tabelul 2.5. Termenii-bază din terminologia juridică a CEDO în limba engleză antrenați în procesul de creativitate lexicală sinaptică

Termen-bază	<i>Unități sintagmatice fără ligament sinaptic</i>	<i>Unități sintagmatice cu ligament sinaptic</i>
Law	internal law, international law, domestic law, lustration laws	question of law, provision of law, rule of law
Right	absolute rights, basic right, procedural right	breach of right, violation of rights, infringement of the right
Case	case-law	facts of case, the merits of the case, violation of case, circumstances of case
Fact	alleged facts	question of fact
Court	appellate court, cassation court, domestic court, regional court	access to court, rules of court
Judgment	to enforce a judgment, final judgment, fresh judgment, principal judgment	proper judgment of divorce, the judgment of the court, error in judgment
Appeal	crossover appeal, intuitive appeal, under appeal	Court of Appeal, right to appeal

Sursa: elaborată de autor

În cadrul temei abordate, o altă clasificare importantă a sinapsiilor a fost propusă de *L. Guilbert* în lucrarea sa *La créativité lexicale* având la bază criteriul morfologic (grupuri nominale și grupuri verbale) conform criteriului morfologic al elementului de bază:

- *unități sintagmatice nominale*;
- *unități sintagmatice verbale* [17].

Ambele tipuri de unități conturează un sens și definesc un concept doar prin prezența bazei lexicale, în primul caz acesta fiind substantiv, iar în al doilea – verb. Astfel, baza este cea care determină sensul, al doilea element poate varia și forma noi unități. În cele mai multe cazuri, al doilea element este exprimat printr-o formă adjectivală, care la rândul ei poate fi alcătuită cu ajutorul elementelor de joncțiune.

Sintagmele nominale identifică relația dintre substantive și adjective, substantivul având rolul determinatului, nucleul acestei îmbinări, iar ceilalți determinanți fiind exprimați prin alte părți de vorbire. Substantivul, în plan comparativ cu alte părți de vorbire, înregistrează cea mai mare pondere în formarea unităților sintagmatice nominale. Această sintagmă este cea mai frecventă structură lexicală obținută cu ajutorul compunerii și este cel mai productiv mijloc de denominare. În urma studiului efectuat am

remarcat că categoria substantivelor este cea mai numeroasă în rândul termenilor extrași din corpusul selectat, majoritatea acestora fiind substantive comune, iar unitățile sintagmatice nominale prezintă cea mai largă gamă de modele structurale sintactice. Astfel, cele mai răspândite modele ce înregistrează o productivitate înaltă în TJ a CEDO în limba engleză sunt următoarele structuri:

1. *substantiv + substantiv – arrest warrant, applicant company, county council, court hearing, rehabilitation plan;*
2. *adjectiv + substantiv – cu toate că elementul principal este substantivul, adjectivul este cel care constituie elementul distinctiv. Spre deosebire de limbile română și franceză, în limba engleză adjectivul poate avea doar poziție anterioară: forensic assessment, forensic psychiatry, legal provision, legislative reforms, legal person, absolute rights, bodily harm, criminal responsibility;*
3. *substantiv + prepoziție + substantiv – court of justice, burden of proof, breach of a right, breach of an article, Council of Europe, Court of Appeal;*
4. *adjectiv + substantiv + substantiv – civil commitment evaluations, antisocial personality disorder, accused police officer.*

Un alt grup de sinapsii prezentate în cadrul acestei clasificări sunt **sintagmele verbale**. Potrivit opiniei lui L. Guilbert, principiul unității sintagmatice verbale consistă în a contracta o secvență sintagmatică de discurs într-o unitate lexicală. În această ordine de idei, autorul compară unitățile sintagmatice verbale cu compuse în cadrul cărora există o formă verbală conform ordinii sintagmei de discurs, constatând că, în pofida asemănărilor morfologice și sintactice, sintagma verbală se deosebește de un compus cu bază verbală [17].

În urma analizei corpusului selectat au fost identificate cele mai productive structuri ale sintagmelor verbale:

1. verb + substantiv:

to adopt measures, to breach laws, to launch an investigation, to order an examination, to escape responsibility...

2. verb + adjectiv + substantiv:

to lodge a criminal complaint, to escape criminal responsibility, to exercise procedural rights, to avoid criminal responsibility, to submit written observations, to provide a plausible explanation...

3. verb + substantiv + prepoziție + substantiv:

to breach the provisions of case, to examine the merits of application, to ensure the freedom of expression, to lodge an appeal in casation...

Menționăm că verbele utilizate în sintagmele verbale țin de un domeniu restâns al dreptului, cel ce descrie derularea procesului juridic: *to apply a law, to be called to court, to breach up principle, to claim compensation, to commit a crime, to draw up a will, to deliberate in private, to fulfil a resolution, to hear testimonies, to arbitrate a case*. Aceste sintagme verbale au sens foarte îngust, strict definit, ce poate fi deseori înlocuit printr-o parafrază, un sinonim:

to confer power to smb – to authorise, to grant;

to be called to the court – to be summoned.

Structurile de tipul *verb + adjectiv + substantiv* atestă cea mai înaltă frecvență, fapt explicat prin prezentarea minuțioasă și precisă ce i se acordă acestei sintagme grație adjectivului determinativ: *to escape criminal responsibility, to provide a plausible explanation*.

În acest paragraf am propus de asemenea o clasificare a unităților sintagmatice având la bază criteriul structural, evidențiind cele mai productive modele și particularitățile acestor structuri. Astfel, delimităm:

1. *unități sintagmatice bimembre (cu sau fără ligament sinaptic);*
2. *unități sintagmatice trimembre (cu sau fără ligament sinaptic);*
3. *unități sintagmatice polimembre.*

Unitățile sintagmatice bimembre sunt sinapsiile alcătuite din două lexeme independente: *determinat+ determinant*. Cele mai frecvente unități sintagmatice bimembre sunt cele nominale, în cadrul cărora determinatul este substantiv, iar determinantul un adjectiv calificativ.

Supunând cercetării terminologia juridică a CEDO în limba engleză, am identificat termenii-piloni ce contribuie la formarea unui număr impresionant de unități sintagmatice din punct de vedere cantitativ, atât cu ligament, cât și fără ligament sinaptic, prezentați în **Tabelul 2.5. Termenii-bază din terminologia juridică a CEDO în limba engleză antrenați în procesul de creativitate lexicală sinaptică**: *internal law, international law, domestic law, lustration laws, question of law, provision of law, rule of law, absolute rights, basic right, procedural right, breach of right, violation of rights, infringement of the right...*

Din cele prezentate observăm că termenii de bază enumerați formează în mare parte unități sintagmatice bimembre fără ligament sinaptic. Se poate remarca, pe baza unei examinări comparative, că termenii prezentați sunt productivi în ambele categorii analizate. Analiza acestor rezultate ne permite să afirmăm că sinapsia este un procedeu important de creativitate lexicală din terminologia juridică engleză.

Unitățile sintagmatice trimembre (cu sau fără ligament sinaptic) au în componență un membru sinaptic care este combinat cu alți doi membri subsinaptici. Menționăm că termenul subsinaptic a fost propus de către **E. Benveniste** pentru a descrie determinantul disinapsiei [2]. Lucrul cu corpusul ne-a permis să identificăm modelele structurale de bază ale acestor unități sintagmatice:

1. *adjectiv + adjectiv + substantiv:*
inhuman and degrading treatment, moderate bodily harm, substantive and procedural aspects, forensic medical report, thorough and effective investigation, deficient and dilatory investigation, general legal prohibition;
2. *substantiv + adjectiv + substantiv:*
breach of professional duties, crime of average gravity, principle of legal certainty, respect of pecuniary damage, respect of non-pecuniary damage, the use of physical force;
3. *verb + adjectiv + substantiv:*
to avoid criminal responsibility, to lodge a criminal investigation, to exhaust domestic remedies, to exercise procedural rights, to escape criminal responsibility, to enshrine fundamental values.

Unitățile sintagmatice polimembre sunt construcțiile verbale sau nominale compuse din patru sau mai multe elemente, ce pot conține în structura lor prepoziții (Anexa 5). Aplicând același principiu de analiză, putem distinge două tipuri de construcții de acest gen:

- *substantiv + prepoziție + (adjectiv) + substantiv:*

protection of human rights and freedoms, lack of effective legal remedies;

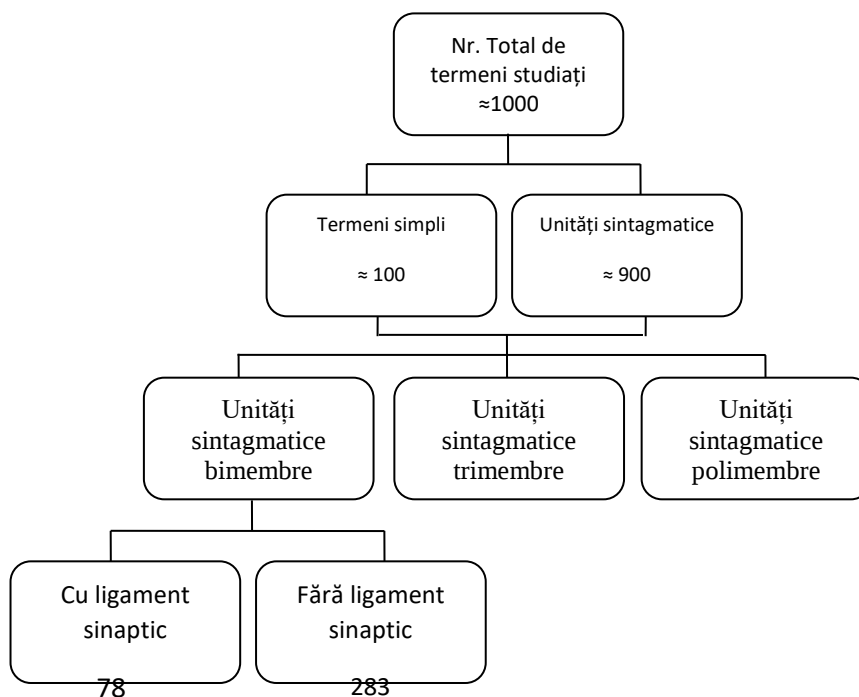
- *construcții fără prepoziții:*

right to respect private life, first-insurance court judgement, employment related civil procedures.

Marea majoritate a unităților sintagmatice polimembre dețin un sens normativ-descriptiv, precizând informația necesară pentru utilizatori. Aceste unități sintagmatice dețin funcția și rolul de a prezenta cât mai clar anumite concepte, noțiuni și procedee în situații în care alți termeni nu prezintă informație suficientă în cadrul comunicațional. Ele reflectă, de asemenea, caracteristicile noțiunii unui termen. Precizăm că unitățile sintagmatice polimembre formează un număr relativ mic din totalul unităților sintagmatice din TJ a CEDO în limba engleză, fapt explicat prin dificultatea operării cu aceste noțiuni.

În urma studiului realizat pe baza corpusului de caz, a fost efectuată clasificarea structurală a TJ a CEDO în limba engleză:

Figura 2. Clasificarea structurală a terminologiei juridice a CEDO în limba engleză

Datele prezentate în Figura 2 denotă faptul că, din cei ≈1000 de termeni analizați, cele mai frecvente s-au dovedit a fi unitățile sintagmatice (în număr de 900), fiind urmate de termenii simpli. Unitățile sintagmatice, la rândul lor, sunt grupate în trei subcategorii, cel mai numeros grup îl formează unitățile sintagmatice bimembre, fiind urmate de cele trimembre și, în final, sunt prezente unitățile sintagmatice polimembre. De remarcat că majoritatea termenilor selectați și analizați din corpus probează fenomenul repetitivității.

Cu toate că terminologia juridică, în general, și cea juridică a CEDO în limba engleză este caracterizată prin *precizie, concizie și claritate*, în corpusul investigat au fost identificați numeroși termeni polisintactici. Studiul efectuat din perspectiva cantitativă ne-a permis să identificăm sinapsiile cu cea mai înaltă rată de utilizare, precum și să stabilim că unitățile sintagmatice bimembre și polimembre constituie baza TJ engleze. Din exemplele prezentate rezultă că structurile A+S și S+S sunt cele mai productive sinapsii bimembre, iar structura A+S+S înregistrează cea mai înaltă productivitate printre polisintacticele analizate.

O altă clasificare, mai mult sau mai puțin exhaustivă propusă în acest capitol, este bazată pe **combinabilitatea semantică și nivelul de productivitate** al sinapsiilor din domeniul TJ a CEDO în limba engleză:

1. *sinapsii cu grad ridicat de productivitate;*
2. *sinapsii cu grad mediu de productivitate;*
3. *sinapsii cu grad redus de productivitate.*

Trecând în revistă situația actuală a domeniului dat de cercetare, menționăm că lingviștii nu au ajuns încă la o decizie unanimă în ceea ce privește definiția lexicală a termenului combinabilitate. În sens larg, combinabilitatea lexicală a unui cuvânt constituie abilitatea sa de a forma relații cu alte cuvinte dintr-un text. Contextul este factorul principal care stabilește tipul de combinabilitate: combinabilitate sintactică, combinabilitate semantică și combinabilitate lexicală. În studiul nostru suntem interesați de procesul combinabilității semantice, deoarece acest fenomen cercetează abilitatea cuvântului de a se combina cu alte cuvinte la nivelul unui subgrup, al unei subclase de cuvinte. În acest sens, putem defini combinabilitatea semantică a cuvintelor drept un proces bazat pe sensul cuvintelor, condiționat de natura termenilor denotați, care pot reflecta diverse relații și asociații ce există între obiecte, fenomene și procese din lumea reală. Ținem să evidențiem că o condiție obligatorie a acestui proces este existența unei trăsături semantice comune, a unui sem comun.

Unii termeni manifestă afinități combinatorii multiple cu alți termeni sau, din contra, nu pot fi combinați deloc. Unele adjective se combină cel mai des cu un grup specific determinat de substantive, precum și unele verbe cu anumite adverbe. Reamintim, în același context, opinia lingvistei *Ana Bondarenco*, care susține că combinarea cuvintelor în unități sintagmatice nu are loc aleatoriu, ci într-un mod selectiv. Acest fenomen se produce conform unor reguli imanente ale semnului lingvistic, deoarece un lexic se combină doar cu altul, prin excluderea celorlalte variante [5].

Examinarea îmbinărilor ce fac parte din aceeași grupare ne-a ajutat să scoatem în evidență trăsăturile specifice ale acestor unități și ne-a condus la unele concluzii: *combinabilitatea lexico-semantică a elementului determinat al unei unități terminologice complexe depinde de volumul noțiunii pe care o exprimă – dacă determinatul exprimă o noțiune ce are un sens vast, atunci și posibilitățile de combinare devin maxime, iar dacă el exprimă o noțiune cu un sens restrâns, variațiile de combinare devin minime*. Posibilitățile combinatorii sunt în raport direct cu sensul noțiunii – cu cât acesta este mai larg, cu atât mai multe variante de combinare există.

În **Capitolul 3**, intitulat *Trăsături semantice ale terminologiei juridice a CEDO în limba engleză*, se pune accentual pe cercetarea relațiilor semantice interne, cum sunt diferitele sensuri și semnificații ale unităților terminologice, polisemia, sinonimia, antonimia și omonimia, precum și externe, dezvoltate între termenii juridici. Ipoteza de plecare este că TJ a CEDO în limba engleză reprezintă un sistem de termeni și concepte bine ordonat, iar relațiile ce există între aceste concepte sunt specifice atât limbajului dreptului, cât și LC.

Remarcăm că în urma lecturării critice a diverselor opinii și viziuni asupra relațiilor semantice existente între termeni și a efectuării unui studiu minuțios al termenilor juridici englezi din corpusul selectat, s-au conturat două categorii esențiale de relații semantice în TJ:

1. *Relații paradigmatică*, care există între diverse unități lexicale în interiorul unui lexic, ce contribuie la structurarea și organizarea lexicului, creând relații de echivalență și opoziție, deoarece se referă la unitățile lexicale de același rang (polisemie, omonimie, sinonimie, antonimie...).

2. *Relații sintagmatice*, relații ierarhice și de incluziune, deoarece descriu unitățile lexicale poziționate diferit (hiponimie și hiperonimie, posibilitățile combinatorii ale unităților lexicale), fiind condiționate de caracterul linear al limbii. Raporturile sintagmatice presupun cercetarea trăsăturilor termenului în cadrul unui context, acestea manifestându-se pe axa orizontală a entităților glotice.

Ambele tipuri de descriere a unităților lexicale ne-au permis să observăm mutațiile și schimbările de sens ale termenilor. Astfel, în primul paragraf al acestui compartiment, intitulat *Dezambiguizarea semantică a termenilor juridici englezi prin expansiune contextuală*, sunt cercetate unele aspecte esențiale ale dezbatelor cu privire la importanța contextului și a diverselor procese ce generează transferuri de sens. Din diversitatea abordărilor înaintate am putut constata că fiecare cuvânt este legat de un context, iar conținutul semantic al unui termen capătă formă și valoare doar în cadrul acestui context unde va fi actualizată cea mai curentă și corectă accepțiune adecvată conținutului.

Pentru a demonstra și a explica aserțiunile expuse, am recurs la efectuarea studiului de caz al unui eșantion de termeni selectați din corpusul faptic al lucrării. Metodologia efectuării acestui studiu constă, în primul rând, în selectarea unor importanți termeni generici din domeniul dreptului, care vin să valideze postulatele expuse. Unitățile terminologice analizate sunt extrase din deciziile și hotărârile CEDO publicate în limba engleză, iar ulterior sunt identificate și în alte contexte ce permit descrierea și analiza lor pragmatică. În efectuarea studiului, am recurs la utilizarea dicționarului *The Oxford English Reference Dictionary* [22], pentru identificarea diverselor sensuri ai termenilor juridici selectați la nivelul limbii, iar apoi s-a efectuat analiza acelorași termeni juridici în corpusul selectat pentru a concretiza și a determina sensul în fiecare context în parte. Astfel, au fost selectați următorii termeni pe care i-am considerat reprezentativi pentru această analiză: *case, bar, hearing, applicant, sentence, satisfaction, cell, defence, ground, bail, head, prison, to summon, to steal*.

Observațiile efectuate asupra acestor termeni au scos la iveală faptul că **terminologizarea** este un mod foarte productiv de formare a termenilor juridici a CEDO din limba engleză. În contextul exemplelor analizate am elaborat o listă de termeni juridici formați prin terminologizare pentru a urmări modificările

de sens și, ulterior, noile sensuri cu care aceștia funcționează în domeniul dreptului, prezentată în **Tabelul 3.1. Termeni juridici formați prin terminologizare.**

Datorită faptului că terminologia juridică a evoluat și evoluează în strânsă legătură cu societatea, inovarea lexicului specializat are loc prin crearea unor unități terminologice noi utilizând limbajul general care au dobândit un sens specializat prin utilizarea constantă în contexte juridice, inserare în sintagme, definiții legale. Crearea acestor noi unități terminologice are drept scop acoperirea golurilor formate odată cu apariția unor noi concepte ce aparțin unui domeniu specializat. În urma trecerii acestor lexeme din limbajul comun în limbajul specializat, în cazul nostru cel juridic, are loc modificarea sensului termenului, proces numit *terminologizare* sau *resemantizare*. Astfel, cuvintele cu sensuri multiple (polisemantice) din vocabularul general devin termeni juridici prin delimitarea și precizarea sensului sau prin selectarea unui sens dintre mai multe posibile. Prin modificările de sens o parte din termenii polisemantici menționați anterior, proveniți din LC, funcționează ca omonime. Acest fenomen este firesc pentru termenii polisemantici și, după cum remarca lingvistul rus V.P. Danilenko, în terminologie este posibil ca termenul să se descompună într-atât, încât acesta devine omonim [12].

Este evident că termenii cu dublă apartenență sunt mult mai numeroși și înregistrează o frecvență de utilizare mai înaltă decât termenii cu apartenență juridică exclusivă. Deoarece știința dreptului este o știință interdisciplinară, un număr considerabil de concepte și termeni au fost preluați din alte domenii și au fost specializați pentru exprimarea unor semnificații juridice, favorizând astfel fenomenul polisemiei interdomeniale. Profesorul Ion Dumbrăveanu, în articolul *Note privind utilizarea și „canonizarea” unor termeni lingvistici*, prezintă exemple de cuvinte și sintagme terminologice din lexicul comun ce sunt utilizați în sfera jurisprudenței: *urmărire, vătămare corporală, martor, făptuitor, bănuț, începerea urmăririi penale* [15]. Decodarea și impunerea noilor sensuri depinde în mod esențial de contextele lingvistice și extralingvistice în care apar termenii.

Astfel, în structura TJ engleze putem afirma cu siguranță că există două categorii de termeni:

1. Termeni care aparțin în exclusivitate terminologiei juridice:

Exemple din engleză: *magistrate, jurisdiction, tort etc.*

Exemple din română: *dol, judiciar, comodat, rechizitoriu etc.*

2. Termeni care aparțin în același timp limbajului comun și celui specializat. Acestea sunt cuvinte polisemantice create fie prin dezvoltarea unui sens juridic, fie prin extensiunea semantică a anumitor termeni juridici.

Exemple din engleză: *court, to appeal, charge, to claim, case, civil, brief, sentence, evidence, bench, Bar, conviction etc.*

Exemple din română: *a achita, anchetă, apel, recidivă, termen etc.*

Ținem să evidențiem că termenii din ambele categorii adoptă trăsăturile distinctive ale terminologiei specializate în cadrul căreia sunt utilizați, astfel devenind univoci și nu mai pot crea relații de sinonimie cu alți termeni.

Un alt procedeu de îmbogățire a terminologiei juridice a CEDO este fenomenul de **determinologizare** sau banalizare a termenilor, care are loc atunci când termenii juridici pătrund în

limbajul comun pentru a suplini un gol într-un câmp semantic. Procesul de determinologizare se definește drept un fenomen pe parcursul căruia are loc pierderea legăturilor asociative ale termenului cu conceptele unui sistem conceptual, iar ca urmare, apare un nou sens și creșterea combinabilității cu alte lexeme. Ca urmare a acestui proces, termenul se transformă într-un cuvânt care aparține limbajului comun și pierde legătura cu conceptul de bază pe care îl desemna. Deși reprezentanții școlilor terminologice tradiționale nu au studiat acest fenomen, deoarece investigațiile lor erau orientate doar spre termenii înregistrați în dicționare, în etapa actuală numeroși cercetători sunt preocupați de fenomenul în discuție, grație tendinței tot mai active de pătrundere a termenilor specializați în mediul limbajului comun. Considerăm acest proces normal și bine-venit, deoarece astăzi importanța dreptului și cunoașterea noțiunilor de bază sunt primordiale pentru toate categoriile de cetățeni. Exemplele selectate din corpusul studiat prezentate în lucrare au ilustrat fenomenul determinologizării și extinderea ariei de funcționare a termenului în limbajul comun grație contextului utilizat: *to summon, to steal...*

Un alt proces semantic atestat în cadrul terminologiei juridice a CEDO în limba engleză este **reterminologizarea**, proces care constă în transferul semantic al termenilor dintr-un domeniu științific în altul. Sensurile noi ale termenului devin independente, capătă valori denominative noi, iar contextul diferențiază conținutul și sensul termenului în funcție de sistemul terminologic în care el pătrunde. Astfel de termeni devin interdisciplinari, denumind obiecte și fenomene ce pot fi atestate în mai multe domenii, conducând la apariția sau dezvoltarea polisemiei. Astfel, de exemple ar putea servi termenii din limbajul științific, biologic, care sunt atestați ulterior în limbajul juridic cu un sens nou: *cell, ground, bail...*

Menționăm că termenii juridici englezi, fiind utilizați în alte contexte, pe lângă sensul primar dezvoltă sensuri noi, ce pot fi identificate doar în context. Utilizarea tot mai frecventă a termenilor în diverse terminologii devine o tendință a științelor actuale, iar interdisciplinaritatea dobândește rolul esențial în formarea unor noi domenii de studiu.

Recurgând la exemplele din cadrul corpusului analizat, am constatat că vocabularul limbii engleze este caracterizat printr-o frecvență mult mai înaltă de termeni polisemantici decât vocabularele altor limbi. Fenomenul poate fi explicat printr-o multitudine de factori de ordin lingvistic, ontologic, gnoseologic sau chiar psihologic, precum și prin caracterul preponderent monosilabic al limbii engleze și grație predominanței termenilor-rădăcină. Cu cât mai înaltă este frecvența relativă a cuvântului, cu atât mai mare este numărul variațiilor ce constituie structura sa semantică și, respectiv, cu atât mai multe sensuri va dobândi acest cuvânt. Una dintre cauzele principale ale acestui fenomen rezidă în caracterul inegal în care se dezvoltă, pe de o parte, limba, iar, pe de altă parte, viața socială și cunoștințele noastre despre realitatea înconjurătoare, adică gândirea. Ideea este susținută și de lingvistul *Gérard Cornu*, care afirmă că **polisemia** se explică printr-o evoluție mai rapidă a dreptului în raport cu limba. În limbajul dreptului, ca și în limbajul curent, numărul noțiunilor este incontestabil mai mare decât cel al semnelor lingvistice. Noțiunile juridice sunt mult mai numeroase decât cuvintele pentru a le numi [11]. Polisemia juridică este de altfel în stare de a da termenilor juridici un puternic efect de ambiguitate, deoarece e imposibil a interpreta un termen polisemantic izolat de context.

O altă cauză a existenței acestui fenomen este coexistența aceluiași termen în diverse realități lingvistice. Astfel, un termen, un cuvânt sau o sintagmă prezente în limbajul general au un anumit sens, dar în cadrul unui metalimbaj capătă un sens nou, diferit. Aceste circumstanțe favorizează apariția fenomenului polisemiei. Originea termenilor polisemici rezidă în analogia dintre două concepte, fapt care permite ca denumirea unuia să fie folosită în denumirea altuia, creând astfel un termen nou în baza asemănărilor semantice parțiale. Prin intermediul derivării semantice, care se manifestă sub forma polisemiei cuvintelor, se creează termeni și sensuri noi. Potrivit opiniei profesorului R.A. Budagov, polisemia constituie o însușire inerentă a oricărei limbi naturale, fiind una dintre manifestările legii economiei eforturilor din limbă. După aprecierea acestui lingvist, circa 80% din lexicul activ al limbilor actuale sunt compuse din cuvinte polisemantice [6]. Opiniile altor lingviști cu privire la cauzele apariției polisemiei sunt de ordin extralingvistic, explicând fenomenul dat prin disproporția ce există între numărul limitat de mijloace de exprimare de care dispune o limbă, pe de o parte, și caracterul nelimitat al realităților umane ce se cer exprimate, pe de altă parte.

Analiza corpusului a permis să constatăm că fenomenul polisemiei înregistrează o frecvență tot atât de înaltă pentru verbe, cât și pentru substantive. Sensul verbelor polisemantice este determinat și depinde în mare măsură de relațiile semantice pe care un verb le stabilește. E necesar să ținem cont de dimensiunile structurale ale verbelor, de legătura strânsă dintre sensul lexical și sensul gramatical și de formulele-tip ale sensurilor verbale. Dezambiguizarea sensului unui verb polisemantic poate fi efectuată grație circumstanțelor sintagmatice în care este utilizat acesta, precum și complementelor ce urmează fiecare verb în parte, dar în cea mai mare măsură în funcție de tipul predicatului.

Pentru a exemplifica cele expuse, în paragraful **3.2.2. Polisemia la nivelul categoriilor lexicale ale limbii**, am considerat necesar să prezentăm clasificarea efectuată de către academicianul Silviu Berejan, care delimitează două categorii de verbe grupate din punctul de vedere al corelației dintre gramatica și semantica verbului, precum și al contextului de întrebuințare:

1. *verbe cu caracteristici sintagmatice și sensuri ușor predictibile, care se pretează unei interpretări semantice prin formule-tip alcătuite dintr-un verb însoțit de un substantiv;*
2. *verbe cu sens lexical vag, cu o structură semantică difuză, care pot intra concomitent în mai multe câmpuri conceptuale și cărora marea majoritate a dicționarilor explicative le atribuie un număr exagerat de sensuri* [3].

Analizând a doua categorie de verbe, cercetătorul susține că cu cât mai puțin precis și mai puțin concret este sensul lexical al verbului, cu atât mai multe accepțiuni (variante lexico-semantice) i se atribuie în dicționarele explicative. Iar verbele cele mai polisemantice se pomenesc, oricât ar părea de curios, cele mai golate semantic, verbele cu un conținut vag, difuz, erodat, în fond, verbele maximal desemantizate, care nu au sens lexical individual [3]. Susținem această opinie, iar studiul efectuat asupra corpusului ne-a permis să identificăm un număr considerabil de astfel de verbe, a căror analiză relevă faptul că particularitățile funcționale ale acestor categorii de verbe pot fi evidențiate și stabilite în funcție de contextul discursiv în care sunt utilizate.

În paragraful **3.3. Considerații privind sinonimia în terminologia dreptului englez** ținem să elucidăm un alt fenomen atestat în cadrul TJ a CEDO în limba engleză. O sinteză asupra definițiilor cercetate în lucrare ne-a permis să observăm că nu există o părere univocă cu privire la sinonimie, iar numeroasele abordări ale fenomenului converg spre o definiție generalizată conform căreia *sinonimele sunt cuvintele care au (aproximativ) același sens și care pot fi substituite într-un context fără a schimba înțelesul acestuia*.

Prezența fenomenului sinonimiei în TJ a CEDO în limba engleză este generată de posibilele interferențe de sens dintre limba franceză și cea engleză. Pentru a ilustra această caracteristică a TJ engleze, lingvistul *D. Melinkoff*, în lucrarea *The Language of the Law*, prezintă perechi de dublete de sinonime, spre exemplu expresia *give, devise, and bequeath*. Termenii *give* și *bequeath* aparțin limbajului englez vechi, pe când termenul *devise* este de origine franceză [21].

Totuși, examinând sinonimele din corpusul selectat, ținem să evidențiem că sinonimia din TJ a CEDO în limba engleză este, de regulă, una parțială, fiind de cele mai multe ori exprimată de termeni identici sub aspect semic, dar deseori diferențiați sub aspect contextual. Conceptul de cvasisinonimie este relația stabilită în cadrul unui context între termeni care la nivelul sistemului se diferențiază din punct de vedere semantic. Acestea sunt sinonime lexicale care sunt practic identice în afara contextului de utilizare, dar care nu pot fi substituite în orice enunț. În TJ engleză fenomenul cvasisinonimiei, frecvent întâlnit în textele de specialitate, este unanim recunoscut de toți lingviștii din domeniu și are caracter contextual, echivalența semantică existând doar în cazul unor sintagme care desemnează concepte proprii numai dreptului. Chiar dacă la prima vedere unii termeni au sens identic, distribuirea lor va fi diferită, aceștia nu vor fi utilizați în același subdomeniu al dreptului, ci în diferite subdomenii.

O sinteză asupra fenomenului sinonimiei ne-a permis să formulăm următoarea concluzie: în actele legislative sinonimia trebuie redusă, deoarece contravine nevoii de precizie a exprimării, creând neînțelegeri și interpretări greșite ale prevederilor legii, fapt ce nu este acceptabil pentru terminologia dreptului. Acest procedeu de îmbogățire a limbajului este considerat de mulți cercetători ca unul dintre cele mai grave vicii ale metalimbajelor, inclusiv al celui juridic. Sinonimia trebuie evitată în actele legislative, deoarece generează confuzii și împiedică unificarea terminologiei ce servește drept bază pentru standardizarea unor concepte. Pentru asigurarea preciziei actelor legislative, sinonimele trebuie evitate, fiind recomandată alegerea formei cu cea mai mare circulație [26].

În paragraful **3.4. Antonimia în terminologia juridică a CEDO în limba engleză** se pune accentual pe un alt fenomen semantic care se află într-o strânsă corelație cu sinonimia și polisemia și contribuie la sistematizarea lexicului - antonimia. Spre deosebire de alte categorii lexicale, cum ar fi sinonimele și omonimele, antonimele au fost mai puțin studiate, existând până în prezent o diversitate de opinii.

Clasificarea antonimelor a constituit o sferă de preocupare a mai multor lingviști. Printre studiile efectuate în domeniul antonimiei, merită a fi menționată cercetarea lingvistei *Ana Guțu*, care a definit taxonomia antonimelor bazându-se pe următoarele principii fundamentale:

- *principiul lexico-semantic;*

- *principiul gramatical;*
- *principiul stylistic* [18].

La rândul lor, fiecare dintre aceste clasificări poate fi subdivizată în categorii mai mici. În cadrul temei abordate am fost interesați și am realizat un studiu de clasificare conform principiului lexico-semantic, deoarece acest principiu ne-a permis să identificăm gradul de interferență dintre perechile de termeni antonimi, prezența sau absența negației, prefixele care sunt utilizate pentru crearea antonimelor. Astfel, distingem:

- **antonime complementare** (numite de asemenea polare), care nu admit termeni intermediari: *plaintiff – defendant, to submit an application – to withdraw an application, to start the investigation – to close the investigation*. Între antonimele polare există o relație de antonimie complementară ce constă în forma binară de incompatibilitate [18].
- **antonime scalare**, care admit gradarea și care sunt adesea legate de proceduri de comparare: *inhuman/cruel/human treatment*. În cazul acestei clasificări, termenii opuși se exclud reciproc și între ei există termeni intermediari. Utilizarea acestui tip de antonime presupune existența unei evoluții, comparații, fapt ce explică utilizarea adjectivului și adverbului care desemnează anumite calități dimensionale ce permit efectuarea unei ierarhii.

O altă clasificare ce prezintă interes este cea sub aspect morfologic, efectuată în funcție de structura cuvântului:

- **antonime cu radicali diferiți** (antonime absolute): *plaintiff – defendant, physical pain – mental pain, rights – obligations, internal law – external law*.
- **antonime cu același radical** stabilite prin prefixe și sufixe (antonime derivaționale): *legal – illegal, relevant – irrelevant, partial – impartial, pecuniary damage – non-pecuniary damage, justified – unjustified* [18].

Studiul efectuat din perspectiva cantitativă ne-a permis să identificăm în TJ a CEDO în limba engleză un număr mare de perechi de antonime, constatând că relațiile de antonimie în metalimbajul juridic sunt destul de frecvente. Unele concepte din domeniul dreptului se definesc în opoziție unul față de altul, relația de antonimie fiind una pertinentă pentru o definiție riguroasă a termenilor.

Analizând inventarul de termeni juridici englezi a CEDO, am evidențiat prefixele ce înregistrează cea mai înaltă rată de productivitate în formarea antonimelor: *anti-, il-, non-, un-, dis-, ir-, im-, in-*. Aceste prefixe reprezintă o modalitate de exprimare a contrarității semantice, iar antonimia prefixală este un mecanism de formare a negației logice.

În încheiere, conchidem că fenomenul antonimiei a existat și persistă în continuare în limbă și contribuie la crearea noilor termeni atât în terminologia juridică din limba engleză, cât și în limbajul comun. Antonimele reflectă existența în viața reală a contrastelor dintre idei, situații, calități și acțiuni, contribuind în același timp la crearea unor noi imagini expresive.

Lucrarea se încheie cu concluzii generale, din care se deduce specificul TJ a CEDO în limba engleză, rolul sinapsiilor în sistemul lexical al limbii engleze, precum și statutul și importanța acestor unități în TJ a CEDO în limba engleză.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Prin prezentul studiu am încercat să contribuim la cercetarea TJ engleze, punând accentul în special pe cercetarea relațiilor semantice stabilite în cadrul TJ a CEDO în limba engleză, precum și pe analiza structurală a acestui domeniu de cercetare. În final, ținem să formulăm unele concluzii și recomandări a căror misiune este de a sistematiza, a sintetiza și a constata sau a reafirma unele reflecții expuse în acest studiu. Astfel, din cele prezentate putem deduce următoarele concluzii:

1. Terminologia juridică constituie un domeniu terminologic care se află într-o continuă dezvoltare și care prezintă un interes sporit pentru cercetători grație unor factori atât lingvistici, cât și extralingvistici. Ca și alte terminologii, acest domeniu prezintă toate trăsăturile ce sunt specifice unui LS.

2. Numeroasele studii și aserțiuni invocate în această lucrare reflectă problematica specificării și definirii termenului și a caracteristicilor sale fundamentale, demonstrând în continuare actualitatea domeniului și a temei cercetate. Termenul juridic este conceput drept o unitate lexicală, care aparține unui domeniu de specialitate și care capătă o anumită semnificație doar la nivelul exprimării dreptului, în exclusivitate în textele juridice.

3. Tot pe calea sintezei și analizei teoriilor și abordărilor pluridisciplinare am reevaluat unele postulate. Cu toate că termenul juridic este caracterizat drept un termen precis, clar, univoc și monoreferențial, aceste precepte nu sunt întru totul respectate. În baza cercetării efectuate, ne-am convins de faptul că terminologia juridică engleză, spre deosebire de LC, este alcătuită din termeni de specialitate cu un uz destul de restrâns, aceștia fiind înțeleși și întrebuințați doar de către specialiștii care activează în cadrul acestui domeniu. Neglijarea rolului ce este atribuit contextului de către reprezentanții unor școli complică problematica înțelegerii adecvate a conceptelor, precum și a caracterului monoreferențial atribuit termenilor.

4. În baza studiului efectuat și conform estimărilor noastre, majoritatea termenilor juridici din limba engleză au fost formați de la rădăcini și baze derivative latine, denotând o evidentă transparență a formei primare. Termenii juridici de origine franceză, mulți dintre ei fiind formați prin derivare, cu prefixe, sufixe și rădăcini latine, s-au adaptat cu succes la lexicul juridic englez.

5. Analiza structurală a TJ a CEDO în limba engleză permite să afirmăm, cu titlu de sinteză, că analitismele sintagmatice reprezintă cel mai productiv procedeu de formare din terminologia dreptului englez al CEDO. Studiul cantitativ și comparativ efectuat demonstrează o disproporție cantitativă între termenii simpli și unitățile sintagmatice, acestea constituind ponderea terminologică fundamentală a TJ a CEDO din limba engleză. Faptul prevalării acestor unități este determinat prin necesitatea permanentă de explicare a numeroaselor definiții și concepte din sistemul juridic, precum și prin specificarea cât mai clară și mai detaliată a unor concepte.

6. Din punct de vedere noțional, sinapsia sau unitatea sintagmatică reprezintă o entitate lexicală dotată cu o singură semnificație. Cercetările efectuate până în prezent acordă un spațiu modest acestui procedeu de formare a termenilor juridici în limba engleză, iar polemicile pe marginea acestor

abordări demonstrează lipsa unei unanimități de opinii referitoare la statutul sinapsiilor în limbă în general.

7. Structura stabilă a unităților sintagmatice rămâne a fi unul dintre criteriile și caracteristicile de bază ce delimitează sinapsiile de sintagmele de discurs. Sinapsiile sunt create în baza unui termen-pivot, iar expansiunea paradigmatică se realizează prin intermediul termenului determinant. Cu toate că determinantul ține de sfera entităților, locul și rolul ce i se atribuie în lexic este determinat de factori cantitativi și distribuționali. În această categorie a clasei gramaticale a determinanților sunt incluși termenii care contribuie la actualizarea determinatului în discurs.

8. În cadrul compunerii sintagmatice au fost relevate diverse categorii de unități sintagmatice. Am constatat că, din punct de vedere statistic, unitățile sintagmatice din corpusul analizat sunt în preponderență bimebre, fiind în mare parte sinapsii nominale, adică structuri de tipul *Subst.+Subst.*, *Adj.+Subst.*, *Subst.+prep.+Subst.* Din punct de vedere morfologic, substantivul constituie elementul formativ dominant în unitățile sintagmatice bimebre, deoarece domeniul dreptului este alcătuit dintr-un sistem de noțiuni, denumiri de instituții și persoane implicate în sistemul juridic. Astfel, putem conchide că substantivul este cea mai frecventă parte de vorbire în sistemul terminologic cercetat.

9. Analiza parametrilor cantitativi a demonstrat că ponderea sinapsiilor fără ligament sinaptic prevalează considerabil asupra celor cu ligament sinaptic, iar sub aspect componențial aceste unități sunt structurate după următorul model de bază: *Adj.+ Subst.* Monosinapsele alcătuite cu ajutorul ligamentului sinaptic își au expresia în cel mai frecvent model structural: *Subst.+ ligament sinaptic+Subst.* Cel mai frecvent element de joncțiune din cadrul sinapselor juridice engleze care întrunește mai multe tipuri de astfel de construcții este prepoziția **of**.

10. În studiul nostru am identificat și existența polisemiei, antonimiei și sinonimiei în TJ a CEDO din limba engleză. Domeniul dreptului CEDO conține texte normative în care polisemia și sinonimia trebuie evitate deoarece îngreunează înțelegerea termenilor și sunt contrare principiilor de bază ale terminologiei, contravin nevoii de precizie și claritate a exprimării și pot cauza interpretări eronate ale unor prevederi legislative. Sinonimia poate crea ambiguități de sensuri, încălcând principiul și caracteristica de bază a textelor juridice – *claritate și precizie*, limbaj ai cărui termeni ar trebui să fie caracterizați prin univocitate și non-ambiguitate. Termenii pot fi înlocuiți prin sinonime doar în cazurile când exprimă același concept și nu perturbă sensul mesajului, cauzând interpretări eronate. Sinonimia este nerecomandabilă, pentru că împiedică unificarea terminologică și pentru că poate genera confuzii, evitarea ei poate fi realizată prin elaborarea unor standarde ale sistemelor terminologice.

11. Corpusul selectat a validat una dintre ipotezele acestei lucrări conform căreia chiar și termenii sunt apti de a se polisemiza, dezvoltând fie o polisemie internă, fie una externă, iar fiecare dintre semnificațiile unui termen polisemantic este determinată de context.

12. În baza materialului faptic examinat și a analizei din punctul de vedere al structurii semantice, constatăm că între LC și LS există legături indisolubile de complementare. În cazul TJ, relația cu LC este mult mai evidentă decât în cazul altor domenii, termenii juridici fiind mai predispuși terminologizării – determinologizării grație extinderilor contextuale la nivelul LC.

13. TJ a CEDO în limba engleză apelează la lexicul limbii generale, utilizând procesul terminologizării pentru a denumi noțiunile noi din domeniul dreptului, contribuind astfel enorm la dezvoltarea terminologiei juridice. Termenul nou format sau reterminologizat, adeseori, utilizează un element lexical pentru crearea unei unități terminologice noi care capătă statut de independență semantico-lexicală.

14. Observările efectuate asupra corpusului de exemple extrase din jurisprudența CEDO permit a concluziona că unul dintre cele mai productive procese actuale de inovare a TJ a CEDO din limba engleză este resemantizarea cuvintelor obișnuite din vocabularul general, având drept rezultat terminologizarea sau reterminologizarea termenilor respectivi prin atribuirea de noi valori denominative.

Ca urmare a efectuării prezentului studiu, formulăm următoarele **recomandări** privind cercetările de perspectivă:

1. Rezultatele obținute în lucrarea "*Particularitățile structural-semantice ale terminologiei juridice în limba engleză (în documentele CEDO)*" pot fi ulterior valorificate în alte studii științifice atât din domeniul terminologiei, cât și în alte domenii interdisciplinare.

2. Glosarul de termeni juridici în limbile engleză-română ai Curții Europene a Drepturilor Omului elaborat de către autoare poate servi drept punct de pornire pentru crearea și elaborarea unui dicționar, care ar putea fi utilizat atât de către receptorii specialiști din domeniul juridic, cât și de către receptorii nespecialiști, cetățenii ce sunt interesați de acest domeniu.

3. Materialul factual al studiului efectuat își poate găsi utilitatea în întocmirea unor cicluri de lecții la disciplinele Limba engleză de specialitate (drept), Introducere în terminologie, Lingvistica juridică...

BIBLIOGRAFIE:

1. Ardeleanu S.M. Pentru o lingvistică de corpus. În: Filologia modernă, realizări și perspective în context european. Coord. Gheorghe Popa, Galaction Verebceanu. Chișinău, 2008. p.56-61.
2. Benveniste E. Problèmes de linguistique générale. Paris: Gallimard, vol.2. 1993. p.35
3. Berejan S. Exprimarea sensului gramatical de aspect în limba română. În: Studia Universitatis. Babeș-Bolyai. Philologia. Cluj-Napoca, 2001, XLIV, nr. 1-2, p.67-72
4. Bidu-Vrâncianu A. Semantica românească din perspectiva europeană, București: Ars Docendi, 2006. p.86
5. Bondarenco A. L'interdépendance et l'interaction entre les courants linguistiques et la didactique des langues étrangères, în Noi tendințe în predarea limbajelor de specialitate în contextul racordării învățământului superior la cerințele pieței muncii, Chișinău: CEP USM, 2016. p.35
6. Будаков Р. Закон многозначности слова. Москва, 1972. с.129
7. Чинчлей Г. Очерки по деривации в современном французском языке. Кишинэу: Издательство Штиинца, 1991. с.41
8. Cabré M.T. Terminologie et linguistique: la théorie des portes. Vol 21. În: Cahier de Rifal. Terminologies nouvelles, 2000. p.10-15
9. Concise Dictionary of English Etymology. Oxford: Oxford University Press, 1996. 552 p.
10. Condrea I. În: Buletin de lingvistică. Sintagma stereotipă/Clișeu în traducere. nr.9-10, anul VI-VII, Chișinău, 2008-2009. p.47
11. Cornu G. Linguistique juridique. Paris: Montchrestien, 2000. p.137
12. Даниленко В. Русская терминология. Опыт лингвистического описания. Москва: Наука, 1977. с.142

13. Depecker L. La Terminologie: nature et enjeux. Paris: Larousse, 2005. 81 p.
14. Druță I. Dinamica terminologiei românești sub impactul traducerii. Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafic al USM, 2013. 336 p.
15. Dumbrăveanu I. Note privind utilizarea și “canonizarea” unor termeni lingvistici. In: Connexions et perspectives en philologie contemporaine / Conexiuni și perspective în filologia contemporană. Actes du Colloque scientifique avec participation internationale organisé à l’occasion du 70-ième anniversaire de V. BANARU, tome 3. Coord. I. Guțu. Chișinău: CEP USM, 2012, p. 253-257
16. Gémard J-C. Le plus et le moins-disant culturel du texte juridique. Langue, culture et équivalence, Meta: journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal, vol. 47, n° 2, 2002. 166 p.
17. Guilbert L. La créativité lexicale. Paris: Éditions Larousse, 1975. p.28
18. Guțu A. Revista Jurilingvistica și traducerea în contextul plurilingvismului. Limbajul documentelor APCE: sinergie între jurilingvistică și politică. Chișinău: ULIM, 2015. p.27
19. Kocourek R. La langue française de la technique et de la science. Wiesbaden: Brandesletter, 1991. 259 p.
20. Lerat P. Les langues spécialisées. Paris: PUF, 1995. 201 p.
21. Melinkoff D. The Language of the Law. Wipf & Stock Publishers, 2004. 540 p.
22. Oxford English Reference Dictionary. Oxford: Oxford University Press, 1995. 1765 p.
23. Regulamentul de procedură al Curții de Justiție din 25 septembrie 2012 titlul I (Organizarea Curții), Capitolul 8 (Regimul lingvistic), art. 36 – 42, p.22, 2012. https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2012-10/rp_ro.pdf (vizitat 23.10.2015)
24. Sager J.C. Pour une approche fonctionnelle de la terminologie Lyon: Presses Universitaires de Lyon, 2000. p.40
25. Šarčević S. New Approaches to Legal Translation. Haga: Kluwer Law International, 1997. 291 p.
26. Stoichițoiu-Ichim A. Semiotica discursului juridic. București: BIC ALL, 2002. 220 p.
27. Temmerman R. Towards New Ways of Terminology Description. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2000. 258 p.
28. Zbanț L. Graduarea caracteristicilor unităților lexicale și falsa sinonimie, În: Filologia Modernă: realizări și perspective în context european, Chișinău: CEP USM, 2008. p.398

ADNOTARE

Fiodorov Victoria

Particularitățile structural-semantice ale terminologiei juridice a CEDO în limba engleză

Teză de doctor în științe filologice, Chișinău, 2019

Structura tezei: adnotare, introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 174 de titluri, 139 de pagini text de bază, 11 tabele, 2 figuri și 6 anexe. Rezultatele obținute la tema tezei sunt reflectate în 8 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: termen, termen juridic, terminologie, metalimbaj, terminologizare, determinologizare, compunere sintagmatică, sinapsie, context, polisemie, sinonimie, antonimie.

Domeniul de studiu al tezei îl constituie terminologia juridică engleză normativă, extrasă din hotărârile și deciziile adoptate de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

Scopul și obiectivele lucrării constau în analiza inventarului terminologic din domeniul jurisprudenței CEDO, în cercetarea și prezentarea sub aspect structural-semantic a trăsăturilor terminologiei juridice a CEDO în limba engleză, precum și în determinarea particularităților și a modului de funcționare a termenilor juridici în corpusul studiat.

Noutatea și originalitatea științifică. Cercetarea propune o viziune integratoare și interdisciplinară a terminologiei juridice a CEDO în limba engleză în baza corpusului disponibil de termeni selectați, scoate în evidență trăsăturile semantice și structurale proprii acestui domeniu, precum și unele interferențe lingvistice din terminologia juridică a limbii engleze.

Problema științifică importantă soluționată în domeniul de investigație rezidă în stabilirea impactului relațiilor semantice existente între termeni asupra sensului, precum și identificarea diferențelor de conceptualizare între termenii juridici englezi și românești din domeniu supuși cercetării.

Valoarea teoretică a cercetării constă în identificarea și descrierea particularităților structural-semantice ale termenilor juridici englezi ai CEDO în limba engleză, precum și tipologizarea și clasificarea acestora. Considerăm că este semnificativă tentativa noastră de a lărgi domeniul cercetărilor lingvistice prin investigarea și abordarea interdisciplinară a termenilor juridici a CEDO în limba engleză.

Valoarea aplicativă a prezentei lucrări se certifică prin posibilitatea implementării recomandărilor propuse pentru eficientizarea studiului terminologiei juridice, utilizarea corectă a termenilor juridici englezi în contextul actelor normative, iar concluziile studiului pot fi aplicate în cadrul cursurilor universitare de terminologie, traducere specializată, limba engleză de specialitate ș.a.

Materialul factic utilizat pentru cercetare ar putea fi întrebuințat la elaborarea unui glosar on-line de termeni juridici ai CEDO atât pentru persoanele acreditate din Republica Moldova pentru efectuarea traducerilor, cât și pentru instituțiile specializate în domeniu (Ministerul Justiției).

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele investigației au fost implementate în articole și comunicări științifice elaborate de autor; contribuții la conferințe naționale și internaționale; elaborarea glosarului englez-român de termeni juridici ai CEDO.

АННОТАЦИЯ Фёдоров Виктория

Структурно-семантические особенности юридической терминологий ЕСПЧ в английском языке.

Диссертация по филологии, Кишинев, 2019

Структура диссертации: аннотация, введение, три главы, выводы и рекомендации, библиография из 174 названий, 139 страниц основного текста, 11 таблиц, 2 фигуры и 6 приложений. Основное содержание диссертации было опубликовано в 8 научных работах.

Ключевые слова: термин, юридический термин, терминология, синтагматические структуры, синапс, контекст, полисемия, синонимия.

Область исследования диссертации: нормативная английская юридическая терминология, извлеченная из решений, принятых Европейским судом по правам человека

Целью и задачами диссертации являются углубление и развитие терминологической описи в области юриспруденции ЕСПЧ при исследовании и представлении в структурном и семантическом выражении особенностей юридической терминологии английского языка Европейского суда, а также при определении особенностей и способа функционирования правовых терминов в рамках изучаемого корпуса.

Научная новизна работы заключается в том, чтобы провести фундаментальное интегративное и междисциплинарное расследование юридической терминологии английского языка на базе словаря терминов ЕСПЧ, который выдвигает на первый план семантические и структурные особенности юридических терминов.

Решение важной научной проблемы в области исследования заключается в определении влияния существующих семантических отношений между терминами на значение, а также в выявлении различий в концептуализации между английскими и румынскими терминами в области исследований.

Теоретическая значимость исследования состоит в выявлении и описании структурных и семантических особенностей английских юридических терминов ЕСПЧ в английском языке, а также их типологии и классификации. Мы считаем, что наша попытка расширить область изучения языка является важной благодаря междисциплинарному расследованию и междисциплинарному подходу юридических терминов ЕСПЧ в английском языке.

Практическая ценность диссертации: реализация предложенных рекомендаций может упростить изучение юридической терминологии в целом и правовой в частности, надлежащее использование юридических терминов английского языка в контексте законов. Материал, который был использован для исследования может быть использован для создания онлайн-словаря (или словаря) юридических терминов ЕСПЧ, а также служить аккредитованным учреждениям в Молдове в качестве руководства для выполнения переводов (Министерство юстиции).

Внедрение научных результатов: исследования были реализованы путем публикации статей и докладов, разработанных автором, которые были представлены на национальных и международных конференциях; работа предоставляет ценную информацию, применение которой, наряду с предложенными рекомендациями, может оптимизировать деятельность при составлении специализированных словарей, а также для разработки различных университетских курсов.

ANNOTATION

Fiodorov Victoria

Structural and Semantic Particularities of Legal Terminology of the ECHR in the English language

PhD Thesis in Philology, Chisinau, 2018

Thesis structure: annotation, introduction, 3 chapters, general conclusions and recommendations, bibliography from 174 titles, 139 basic text pages, 11 tables, 2 figures and 6 Annexes. The results of the present study were published in 8 research articles.

Keywords: term, legal term, terminology, metalanguage, terminology, determinology, syntagmatic composition, synapse, context, polysemy, synonymy.

Field of study: normative English legal terminology extracted from the judgments and decisions adopted by the European Court for Human Rights (ECHR).

The aim and objectives of the paper are to deepen and develop the terminological inventory of the ECHR jurisprudence and to analyse the structural and semantic peculiarities of English legal terms, research which will facilitate their analysis, focus on their particularities and show the way of functioning of the legal terms within the studied corpus.

The scientific novelty and originality of the dissertation resides in carrying out a fundamental and interdisciplinary fundamental research of English legal terminology based on the available corpus of ECHR terms, to highlight the semantic and structural features of this field as well as some language interferences of English legal terminology.

The important scientific problem solved in the field of investigation lies in determining the impact of existing semantic relations between the terms on the meaning, as well as identifying the differences of conceptualization between the English and Romanian legal terms in the investigated field.

The theoretical value of the research consists in identifying and describing the structural and semantic particularities of the English legal terms of the ECHR in English, as well as their typology and classification. We consider that our attempt to broaden the field of language research is significant through the interdisciplinary investigation approach of the ECHR legal terms in English.

The practical value of the research lies in the implementation of the proposed recommendations in the study of legal terminology, in the correct use of the English legal terms in the context of the normative acts, and the conclusions of research can be used to compile university courses concerning terminology, translation studies and also legal English.

The factual material that was used in this research could be used in the development of an online dictionary (or glossary) of ECHR legal terms that would serve as a translation guide both for translators as well as for specialized institutions in the field (Ministry of Justice).

Implementation of scientific results: the scientific results have been published in articles and studies; contributions to national and international conferences; the elaboration of the English-Romanian glossary of legal terms of the ECHR.

FIODOROV VICTORIA

**PARTICULARITĂȚILE STRUCTURAL-SEMANTICE ALE TERMINOLOGIEI JURIDICE A
CEDO ÎN LIMBA ENGLEZĂ**

621.04 – Lexicologie și lexicografie; terminologie și limbaje specializate; traductologie

Rezumatul tezei de doctor în științe filologice

Aprobat spre tipar: 12.06.2019

Hârtie offset. Tipar offset

Coli de tipar: 1.9

Formatul hârtiei: 60x84 1/16

Tiraj 50 ex.

Comanda nr. 52/19

Centrul Editorial-Poligrafic al Universității de Stat din Moldova,
Chișinău, str. A. Mateevici 60